

padlih varoj ne vplivata na priporočilo, vzrejevalec pa te podatke upošteva na podlagi svoje lastne presoje.

Zbrani podatki direktnega testa prikazujejo stanje čebeljih družin na določenem vzrejališču, ki je zaradi prodaje matic pomemben vir genetskega materiala za širšo populacijo čebel. Pasemsko neustrezne, napadalne in šibke družine so zato za nadaljnjo vzrejo odsvetovane. Kljub temu da ocenjevanje čebeljih družin med letom od vzrejevalca zahteva dodatno delo, so zbrani podatki neprecenljivi in nujni za odgovorno izbiro čebeljih družin za matičarje. Pred dokončno odobritvijo jim izmerijo še kubitalni indeks in ugotavljajo morebitno navzočnost spor nosome, kot zadnja pa jih pregleda še delovna komisija, ki na podlagi morfološkega pregleda (moč družine, stanje zalege, mirnost, sedenje na satu, čistost) pred sezono potrdi odbiro primernih družin za matičarje. Iz teh družin potem vzrejevalci vzreajo matice.

Ob tem je treba poudariti, da je zelo pomemben vpliv trotoev, s katerimi se prašijo mlade matice, saj v čebelji družini prispeva polovico njene dedne zasno-ve. Pri vzreji gospodarskih matic ta vpliv ni nadzorovan, zato si v okviru ČZS prizadevamo za vzpostavitev

Na plemenišču sočasno odleti na praho večje število matic, zato je takrat priporočljivo, da je v okolici čim več trotoev z dobrim genetskim potencialom.

plemenilnih postaj, na katerih bi bil vpliv trotoev zaradi kontroliranega parjenja pod določenim nadzorom.

V bližini vzrejališč čebeljih matic je tako zelo pomembno, kakšne so čebelje družine sosednjih čebelarjev (tako glede čistosti kot tudi kakovosti), kajti iz vseh razvitih družin izletavajo troti, ki oprasujejo matice v svoji okolici, tudi tiste, ki jih vzreajo vzrejevalci. Zaradi tega ti čebelarji opravljajo odgovorno nalogo širjenja genetskega materiala iz njihovih čebeljih družin in na ta način pomembno vplivajo na ohranjanje kranjske čebele na širšem območju RS. ■

Rezultati vzrejne dejavnosti v letu 2014

Peter Podgoršek, peter.podgorsek@kis.si, **Mitja Nakrst**, mitja.nakrst@kis.si, in **Aleš Gregorc**, ales.gregorc@kis.si

Leta 2014 je gospodarske matice z znanim poreklom po materini strani vzrejalo 29 vzrejališč, plemenilna postaja Rog-Ponikve pa je vzrejala rodovniške matice, ki so imele zaradi izoliranosti plemenišča znano poreklo tudi po očetovi strani. Vse matičarje, ki so jih vzrejevalci pripravili za vzrejno sezono, je pregledala delovna skupina za potrjevanje vzrejališč. Pregledane in izmerjene so bile njihove morfološke značilnosti, ugotovljena je bila morebitna okuženost s povzročiteljem nose mavosti ter ocenjena mirnost čebel na satju, strnjenost zalege in obarvanost zadnjih obročkov na zadku. Potrjenih je bilo 82 matičarjev in trotarjev, ki so prejeli *zootehniško spričevalo za plemensko kranjsko čebelo* in s tem tudi dovoljenje za vzrejo in prodajo čebeljih matic. V *Izvorno rodovniško knjigo kranjske čebele* so bile vpisane 32.703 matice. Skoraj 60 odstotkov vzrejenih matic je bilo izvoženih.

Preizkušanje potomcev

Kakovost posameznega matičarja lahko ocenimo s testiranjem njegovih potomov (progeno testiranje). To testiranje izvedejo čebelarji, tako da ocenijo mirnost čebelje družine s testirano matico, oceni-

jo rojivost in izmerijo donos medu. Mirnost in rojivost ocenjujemo z ocenami od 1 do 4 (ocena štiri je najboljša), donos medu pa v kilogramih. Leta 2014 je testiranje izvajalo 26 čebelarjev, vsak pri nekaj več kot dvajsetih maticah. V testiranje je bilo zajetih 541 mladih matic, ki so izvirale iz 52 matičarjev. Da bi bilo testiranje čim bolj nepristransko, testni čebelarji ne vedo, čigave matice so prejeli, vsak pa testira matice iz najmanj štirih vzrejališč.

Po statistični obdelavi rezultatov je za vsakega matičarja na podlagi ocen in meritev njegovih potomov izračunan selekcijski indeks. Uvedel ga je dr. Poklukar, ki je presodil, da je ena točka mirnosti vredna 0,81 kg medu, ena točka rojivosti pa 2,23 kg medu. Selekcijski indeks je izračunan po formuli $0,42 \times \text{donos medu (kg)} + 1,94 \times \text{točke ocene rojivosti} + 0,80 \times \text{točke ocene mirnosti}$. V Preglednici 1 so navedene povprečne vrednosti selekcijskega indeksa pri posameznih vzrejevalcih.

Poudariti moramo, da je bilo leto 2014 izjemno neugodno za donos medu, saj je bil povprečni donos samo 9,8 kg oziroma več kot polovico manj od dolgoletnega povprečja. Povprečna ocena rojivosti je bila 3,34, mirnosti pa 3,29 točke (od štirih).

V Preglednici 2 navajamo rodovniške številke desetih najboljših matičarjev glede na povprečno oceno rojivosti.

Preglednica 1: Prvih deset vzrejevalcev po povprečnem selekcijskem indeksu (Si) progno testiranih matic v letu 2014

Št.	Vzrejevalec	Si
1	Ficko	14,43
2	Starovasnik	14,27
3	Vozelj	14,12
4	Čebelarstvo Pislak Bali	14,12
5	Donko	14,03
6	Koštomaj	14,02
7	Zaletelj	13,83
8	Kapun	13,78
9	Andrejč	13,78
10	Jug	13,68

Preglednica 2: Najmanj rojivi matičarji, testirani pri potomstvu v letu 2014

Št.	Vzrejevalec	Matičar	Rojivost
1	Čebelarstvo Pislak Bali	7731-2010	3,761
2	Vozelj	16210-2010	3,682
3	Vozelj	32600-2011	3,675
4	Bukovšek	2080-2011	3,664
5	Grm	13703-2011	3,593
6	Donko	5573-2011	3,592
7	Tratnjek	25977-2012	3,582
8	Čebelarstvo Pislak Bali	24190-2011	3,574
9	Kapun	1483-2010	3,552
10	Čebelarstvo Pislak Bali	22044-2011	3,516

Kot najbolj prepoznavna lastnost kranjske čebele je za kupce mladih matic izjemno pomembna mirnost. V Preglednici 3 so navedene rodovniške številke matic, ki so imele pri testiranju potomstva najboljše povprečne ocene mirnosti.

Preglednica 3: Najbolj mirni matičarji, testirani na potomstvu v letu 2014

Št.	Vzrejevalec	Matičar	Mirnost
1	Janez Dremelj	359	3,675
2	Herbaj	15103-2011	3,637
3	Janez Dremelj	362	3,601
4	Vozelj	32600-2011	3,565

5	Ivan Dremelj	2630-2009	3,533
6	Čebelarstvo Pislak Bali	19857-2012	3,484
7	Potisek	369	3,476
8	Luznar	20409-2011	3,456
9	Čebelarstvo Pislak Bali	7731-2010	3,428
10	Pokorni	7730-2012	3,422

V Preglednici 4 so navedene rodovniške številke matic, pri katerih potomstvu je bil ob testiranju izmerjen najboljši povprečni donos medu. Ob tem naj še enkrat omenimo, da je bil donos medu leta 2014 najmanjši v zadnjih dvajsetih letih, zato so tudi povprečne vrednosti precej nizke.

Preglednica 4: Razvrstitev matičarjev po povprečnem donosu medu na podlagi testiranja potomstva 2014

Št.	Vzrejevalec	Matičar	Med (kg)
1	Donko	5573-2011	17,0
2	Ivan Dremelj	2630-2009	16,7
3	Čebelarstvo Pislak Bali	7731-2010	15,5
4	Kavaš	19020-2011	15,2
5	Janez Dremelj	362	14,8
6	Tratnjek	25977-2012	14,7
7	Čebelarstvo Pislak Bali	19930-2012	14,7
8	Kapun	1483-2010	14,6
9	Bukovšek	2080-2011	14,3
10	Potisek	370	13,7

Sklep

Poleg pglavitnih treh lastnosti so čebelarji pri testiranju z ocenami od 1 do 4 ocenjevali tudi obarvanost obročkov na zadkih osebkih v čebelji družini. Ocenjenih je bilo 454 družin. Povprečna ocena obarvanosti je bila 3,58 točke oziroma nekoliko slabša kot v prejšnjih letih. Ocen 1 (obarvane čebele) so prejele štiri družine, samo 65,4 odstotka družin pa je dobilo oceno štiri (obarvanih čebel ni bilo opaziti). Takšni rezultati so lahko precej skrb zbujajoči, saj nakazujejo težave vzrejališč pri zagotavljanju pasemske čistosti v svoji okolici. Že eno samo stojišče v neposredni bližini vzrejališča lahko povsem poruši vzrejno delo, saj se matice prašijo v zraku in seveda lahko tudi z neustreznimi troti. Vzrejališča in plemenilne postaje so namreč za zdaj brez ustrezne zakonske zaščite, naša želja pa je, da bi tudi ta prispevek pomagal k hitrejši ureditvi tega področja. ■